

EXCURSIÓ

À

CERVELLÓ Y SANT PONS.

---

26 MAIG 1878.

En la estació del ferro-carril de Barcelona á Tarragona á las set del mati del dia 26 de Maig de 1878, nos reunirem los Srs. Fiter, Canibell, Arabia, Auléstia, Tamaro, Piqué, Sunyol y l' infrascrit Secretari; al objecte d' efectuar la excursió

Arrivats ab lo tren á Molins de Rey, trobárem en la estació al Sr. D. Jaume Muset, delegat á n'aquella vila, que'ns esperava y qui s' oferí á acompanyarnos á Cervelló.

No 'ns detinguérem á Molins de Rey, marxant tot seguit en una tartana envers aquell poble.

La iglesia de Cervelló, está situada en la part mes enaspada d' un enlayrat turó que s' alsa en direcció S. del meteix poble, y á cosa de tres quarts d' hora de distancia. Sa situació es extremadament pintoresca, essent

lo camí que hi conduheix molt acidentat y fatigós, *empero delitós en extrem y poétich.*

Se deixa 'l poble, y baixant al fons d' una amagada y bella torrentera, s' emprén tot seguit la ascensió á la montanya, qual constitució geològica es especialment notable. Inmensas moles graníticas s' aixecan en mitj d' un terror d' arenisca roja cobert de vinyas y pinedas. Las mentadas rocas tenen formas verdaderament originals y raras, apareixent moltes voltas com animals fabulosos ó esfinges egipcias. Restan fermas y clavadas las unas, amenassan las altras despenyarse, y moltes despresas y caygudas, han rodolat avall de la montanya, com á resultat d' una revolució geològica.

Bellíssim es lo panorama que 's presenta á curta distancia de la iglesia quant se descubreix aquésta, al donar un revolt lo camí. S' alsa en primera línia una notable y preciosa creu de terme, y 's destacan al fons, per una part, las fantásticas y enlayradas rocas de formas raras y capritxosas, y per altra la mística iglesia de planta y arquitectura románica, sobressurtint son tipich campanar, qual vistosa agulla, de rajola de Valencia, que suaument fereix l' espay, sembla que elevantse al infinit marqui als fidels lo camí que guia envers la omnipotencia divina. Coronan lo quadro las negras y solitarias ruinas del castell de la noble familia Cervelló, que colocat en l' aspre cim d' aquells penyals, apareix mes be un niu d' águilas, que restos venerables d' una vivenda senyorial. Llástima que no duhent la máquina fotogràfica no haguessim pogut treure aquell conjunt enriquit per la naturalesa y per l' art.

La abans mentada creu de terme es induptablement de las mes notables de Catalunya y tal volta la mes ben con-

CERVELLÓ.—CREU DE TERME.
Dibuix de D. J. Morell.

servada No 's nota en élla lo mes petit desperfecte. La mà del temps y dels homes l' han fins avuy respectada. Sols la molsa s' extén dessobre d' élla y carinyosament la abrigalla com si cobrirla volgués á las copdiciosas miradas delsmortals y á llurs, moltes vegadas, perversos instints. Es riquíssima en sos preciosos detalls. Forman lo's quatre braços iguals quatre pámpols de vinya sobriament cisellats, que aludirán sens dupte á la representació del vi, com á sanch de Jesucrist. Penjan als costats del Crist lo bon y 'l mal lladre. La creu reposa sobre un riquíssim capitell de forma vuytavada en lo qual hi campejan, entre 'ls adornos, bellas estatuetas d'apóstols. Aquest capitell descansa sobre un esbelt fust ó tronch de 1'64 metres d'alsària. Lo nus ó capitell mideix 32 centímetres. Totas las figuras de la creu están primorosament esculpturadas, y 'l conjunt, es com ja he indicat, elegant y rich. S'alsa sobre un pedestal circular format per cinch grahons.

La iglesia, situada al bell costat d' una inmensa roca partida que sembla vagi á desplomarse damunt d'ella, y fonamentada ademés sobre la continuació de la meteixa roca, es com he dit abans d' arquitectura románica. Te una sola nau ab volta de canó allargada. Son ábside essemicircular y está adornat, al igual que la fatxada y la torre del campanar, per arcuacions semicirculars. Lo campanar está format per dos cossos. Una torra petita quadrada descansa sobre d' altra de forma vuytavada y de construcció feixuga. Corona 'l campanar un punxagut xapitell, quals rajolas de Valencia forman combinats dibuixos.

En l' interior de la iglesia es notable l'altar del Roser, en lo qual á mes de la Verge, bonica estatua de márbre, s' hi troba un remarcable retaule format per vuyt quadros,

que representan la vida de Jesucrist y altres vuyt que forman, com si diguessim, la orla d'ell, en que están representadas figuras de Sants Pares. Las pinturas d'aquets últims, especialment, son molt estimables per la expressió notable de las testas.

L'altar major es barroch d'extremat mal gust, si es que gust se'n pugui tan sols anomenar, essent fins las parets de la petxina formada per l'ábside pintadas ab tots los colors del arch de Sant Martí, pretensió d'adorno que 's fa extensiva en mes petita escala á tot lo restant del temple.

Mereix també menció en la iglesia la pica de la aygua beneyta, senzilla, empero característica, la que porta la següent inscripció: *Bernat Romagosa 1570*; y en la sagristia una rica capa pluvial de color carmesi en la qual hi campejan en setze ben treballadas brodaduras d'or las imatges de Santas Lluçia y Margarida y Sants Antoni y Sebastiá, además del martiri de Sant Esteve en la orla. La execució es bella en general y especialment en las testas.

Al voltant de la iglesia y entretalladas á la roca se notan varias sepulturas paregudas á las d'Olérdula y Sant Pere de Casserras, sepulturas trobadas generalment en montanyas de configuració rara y especial, per lo que molts han dat en suposar fossen iberas ó fenicias, encar que mes bé semblan pertanyer als primitius cristians. Guardan totas la meteixa direcció, apoyant lo cap en lo O. S. O. Son d'una sola pessa, y com notárem també en Olérdula y Sant Pere de Casserras, marcan la configuració del cos humá. Midárem una d'ellas, que resultá tenir 2 metres de llargaria, 55 centimetres en sa major amplaria y 28 en lo cap, 27 de fondaria y 11 de galzer.

En la Rectoria fórem atentament rebuts per lo Sr. Rec-

tor, qui 'ns mostrá un bonich cálzer de plata daurada ab esmalts que 's conceptúa esser del sigle XIV, acompanyat de la seva corresponent patena; y una preciosa creu parroquial que se suposa esser de principis del XV, d'esmerat treball y en la qual, á mes del Crucificat, s'hi notan en los extrems dels brassos, los quatre Evangelistas en una cara, y 'l pelican, la Verge Maria y Sant Joan en la altra. Nos mostrá ademés una veracreu y uns incensers de plata, pertanyents també al últim periodo de la edat mitjana.

No poguérem, per la premura del temps, examinar alguns pergamins arxivats, relacionats, segons noticias, ab la fundació y dedicació de la iglesia.

A causa també de la falta de temps, ocasionada especialment per la pluja que 'ns molestá durant tot lo mati, no poguérem pujar á recorre las ruinas del castell, mes lo sóci Sr. Canibell, que ho feu mentres estavam en la Rectoria, nos digué que no oferian cap particularitat.

Retornats al poble de Cervelló, nos dirigirem desde allí á Vallirana, ahont se despedí de nosaltres lo Sr. Muset, que per sas moltes ocupacions devia retornar á Molins de Rey.

Visitárem la iglesia de Vallirana, que es moderna y d' un marcat mal gust. Res digne de notarse ofereix tampoch en son interior ni en sos detalls.

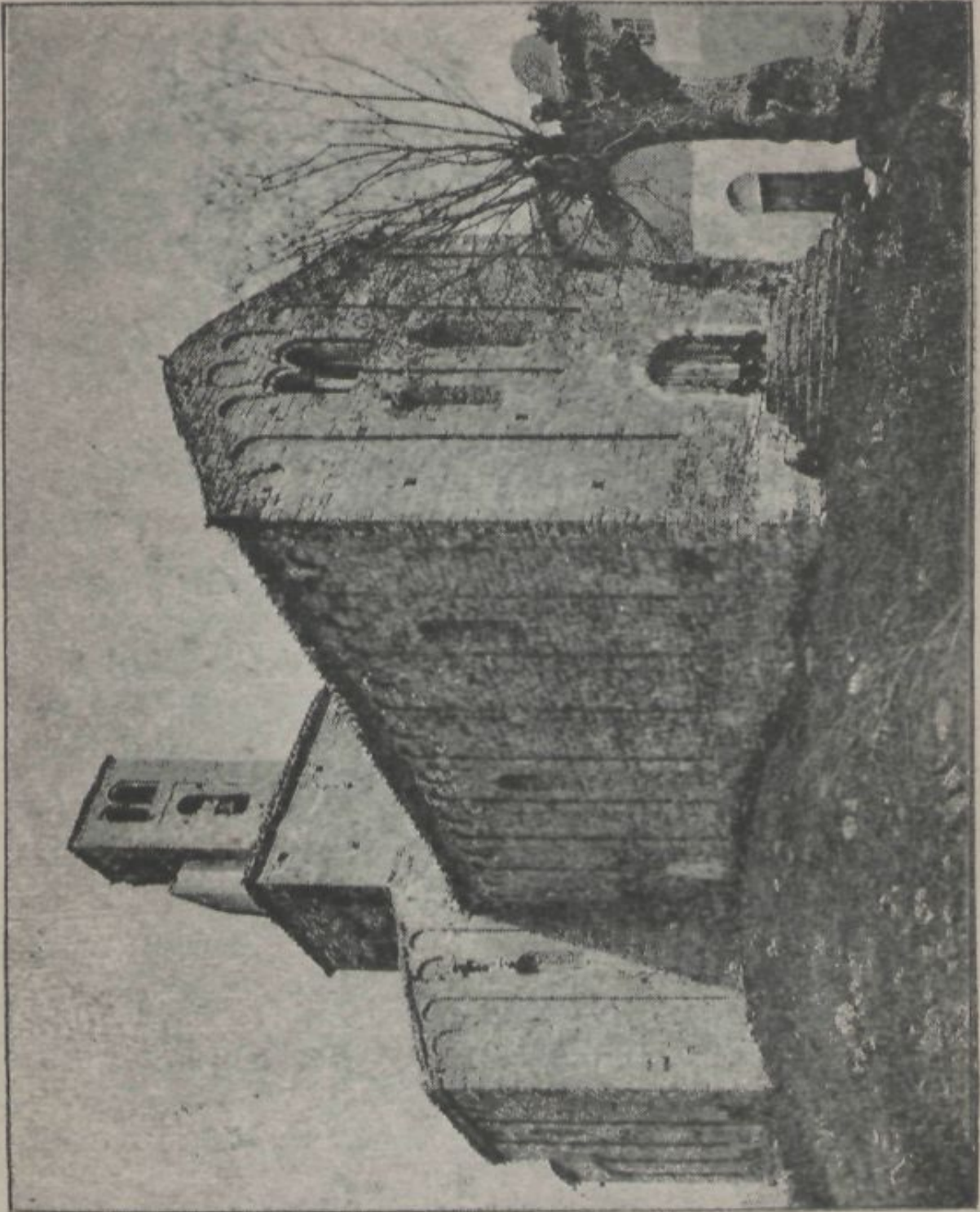
A la tarde los Srs. President, Canibell, Auléstia, Sunyol y l'infrascrit emprenguérem la dressera que remontant y crehuant la carena de montanyas vehinas conduheix á Sant Pons; mentres que 'ls Srs. Arabia, Támara y Piquer seguiren ab la tartana per la carretera á esperarnos al Pont del Lladoner.

No 'm detindrè aquí á expressar la bellesa topogràfica

de las altas singleras que atravessàrem ni la brillantesa dels bells y variats paisatges que á nostre pas s'oferiren, ja que fora llarga tasca pera mi, y á mes perque al sóci senyor Auléstia está encarregada la redacció de la memoria pintoresca de la excursió.

Gran entussiasme despertá en nosaltres la vista de Sant Pons, notable y antiquíssima iglesia alsada en mitj d'un hermós y extens panorama, y sens dupte una de las primitivas de Catalunya. Té en sa planta la forma de creu, obrintse la portada en l' extrem de son bras major y estant los altres tres rematats per tres senzills y elegants ábsides. Un rengle d'arquets semicirculars adorna l' exterior de la iglesia y son campanar, torra quadrada alsada en lo centre de la volta que forma 'l crehuer. Senzills capitells *sens adornos* divideixen las finestras de la torra. La porta d'entrada, á la qual s'hi puja per cinch grahons semicirculars, es semicircular també, encara que un xich allargada, *tenint per tant un aspecte axatat*; mideix 2'07 metres en sa major alsaria y 1'87 d'amplaria.

En l'interior l'arch que forma la volta es de punt rodó y 'ls seus arranchs, prolongantse marcadament, no descansen directament sobre 'ls pilars, lo que fa que tinga lo temple major esbeltés. En la alta volta que forma 'l crehuer, sostinguda per quatre macisos matxons, descansa com he dit abans, la torra de las campanas, venint á parar las cordas que serveixen pera brandarlas en lo centre de la iglesia. Lo sol de la meteixa te una marcada pendent. Se munta un grahó al penetrar en lo crehuer y tres en lo presbiteri. La iglesia no rep mes llum que la que li proporciona 'l románich finestral de la fatxada y una obertura en forma de creu en lo costat del ábside lateral. Las

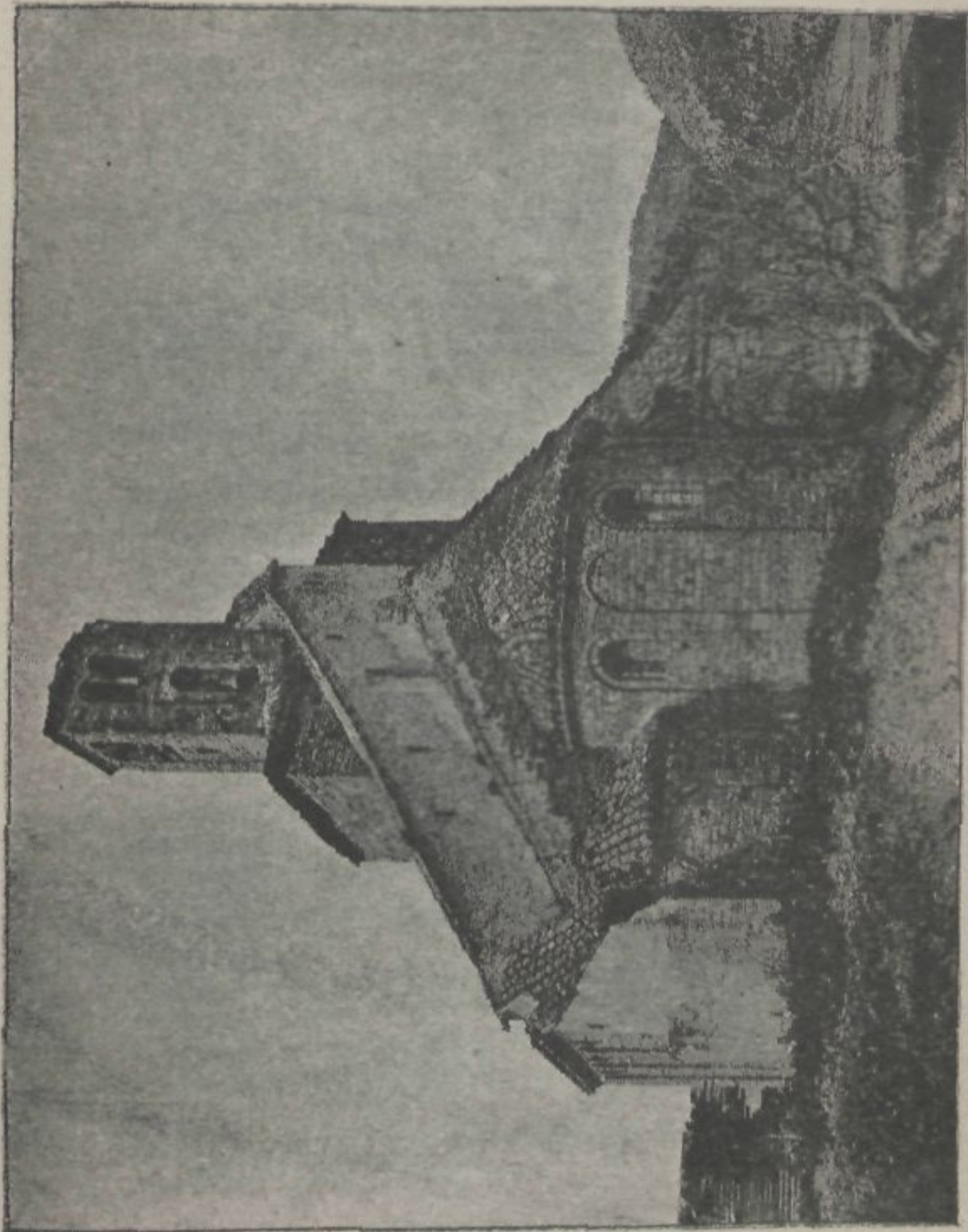
SANT PONS.—Ilerda. — Fotografat directe d' una fotografia de D. A. Maso.

pedras que forman l'arch de la porta d'entrada están combinadas á dos colors, costum poch observada en las iglesias románicas de Catalunya. Com á detall en son interior es sols digne de menció una bonica imatge bisantina que rēpresenta la Mare de Deu de la Llet, molt venerada per tota aquella encontrada, com ho acreditan un sens nombre de presentallas.

En proba de la antigüetat de la iglesia existeix la tradició d'esser mes vella que las de Tarragona, donchs que desde allí, se diu, hi anavan á batejarhi, per no havernhi d'altra de mes aprop.

Pertencixia aquesta iglesia y territori colindant al monastir de Sant Pau de Barcelona fins á la supressió d'aquest cenobi, y consta, ó quan menys constava en l'arxiu de la parroquia de Corbera, de la qual es Sant Pons sufragàneá, per un conveni fet ab dit monastir (si es que avuy no s'han extraviat los documents que ho testimonejavan, per dissort moltas vegadas tan mal cuydats en las parroquias rurals, documents que tingué ocasió d'examinar lo Rector d'aquella parroquia Don Joan Gros, ja difunt fa alguns anys y qui ho comunicá á la persona que m'ha dat aquesta nova) que habitáren los monjos de Sant Pau aquell lloch abans de instalarse en son monastir á las aforas de Barcelona. Crech que valdria la pena d'efectuar una excursió á Corbera pera veure si's troban alguns datos referents á n'aquest notable y antich monument, mitj oblidat; pera la restauració del qual prometé fa ja temps destinar alguna quantitat la Comissió de Monuments, quan estigué á visitar-lo. A D. Miquel Romagosa, propietari vehí resident actualment á Barcelona, qui ha invertit molts diners en las reparacions mes necessarias y que té posat

SANT PONS.—AUSIDE DE LA IGLESIA.—Fotografiat directe d' una fotografia de D. A. Massó.

molt interès en éll, es á qui s' deu la conservació d'aquesta joia arqueològica; mes lo dia que dit senyor falti, sens que ningú vetlli per aquell, es molt probable que desaparega, si las Corporacions que dehuen ferho no 's prenen més empenyo en conservar-lo.

Poch temps estiguérem á Sant Pons, no havent pogut arribar á Corbera á causa de la perdua de temps que 'ns ocasioná la pluja del matí.

Desde Sant Pons anárem á reunirnos altra volta ab los demás companys al monumental Pont del Lladoner, obrat á principis del present sigle.

Desde allí regressárem en la tartana á Molins de Rey, ahont vingué á despedirnos en la estació nostre simpátich delegat Sr. Muset, qui tingué ab nosaltres, en aquesta excursió, tota lley d'atencions.

Donaren compte dels dibuixos trets los socis que formavan part de la secció artística, abans de acabar la excursió; y 's regressá á Barcelona, essent la hora d'arribada dos quarts de nou del vespre.

CÉSSAR AUGUST TORRAS.
